

Gezocht bij bedrijven: 14.000 deeltijdmilitairen

De krijgsmacht heeft een schreeuwend tekort aan mankracht en materieel. Steeds vaker zoekt Defensie dan ook samenwerking met het bedrijfsleven. Maar een flexibel 'deeltijdleger' optuigen is complex. Vanwege de aanbestedingsregels bijvoorbeeld

→ **Vervolg op pagina 2**

Joris Polman
Dordrecht

Cyberaanvallen, terrorisme, geopolitieke instabiliteit: na decennia van bezuinigingen en krimp doet de Nederlandse krijgsmacht steeds vaker een beroep op het bedrijfsleven om alle dreigingen het hoofd te bieden. Het leger zit te springen om vrachtwagens en schepen, en om vaktechnisch personeel zoals chauffeurs, artsen en IT'ers. De krijgsmachtonderdelen hebben samen ruim achtduizend vacatures op een personeelsbestand van 55.000 mensen. Hoe win je daar de oorlog mee?

Ondernemer en kolonel-reservist Robert van der Ven rekt op een opmars van het deeltijdleger. De 52-jarige Van der Ven is in het dagelijks leven importeur en producent van grondstoffen. Maar toen hij in 1990 in dienst zat, is hij naar eigen zeggen besmet geraakt met 'het groene virus'. Na zijn diensttijd werd hij 'reservist specifieke deskundigheid' (rsd). Op basis van een parttime dienstverband bij Defensie reisde hij onder meer naar Afghanistan om onder de lokale bevolking het ondernemerschap te stimuleren.

Van der Ven is een warm pleitbezorger van 'de adaptieve krijgsmacht': een leger dat zich kan plooiën naar de dreigingen waarmee een land te maken heeft. Reservisten spelen daarin een sleutelrol. Vooral rsd'ers zijn in trek, zegt Van der Ven. Dat zijn reservisten met een specifieke deskundigheid, vaak met een vaste baan, zoals artsen, mensenrechtenadvocaten, tolken, ingenieurs, IT'ers en andere technici.

Rsd'ers kunnen op parttimebasis aan de slag bij de krijgsmacht, waardoor het

'Medewerkers willen dat we iets terugdoen voor de samenleving en het land veilig houden is belangrijk'

leger slechts beperkt hoeft te concurreren op de arbeidsmarkt. Nederland telt nu zesduizend reservisten. Maar Defensie wil dat laten groeien naar twintigduizend. Van der Ven: 'Dat kan niet zonder hulp van het bedrijfsleven.'

Zo'n bedrijf is KPN, dat begin deze maand een samenwerkingsovereenkomst ondertekende met staatssecretaris van Defensie Barbara Visser (VVD). Het telecombedrijf belooft ruim baan te maken voor medewerkers die als reservist bij Defensie aan de slag willen. Eerder tekende beveiligingsbedrijf G4S ook al een overeenkomst die het mogelijk maakt dat nieuwe reservisten voor 30% bij Defensie en voor 70% bij G4S in dienst treden.

OORLOGSRECHT: OFFENSIEF DENKEN

De staatssecretaris ziet voor IT'ers van KPN grote mogelijkheden bij het Defensie Cyber Commando. Door het uniform van een reservist aan te trekken mogen de IT'ers onder het oorlogsrecht opereren. 'Binnen het bedrijfsleven denken cyber-specialisten vooral defensief. Maar bij ons mogen ze, onder gecontroleerde omstandigheden, ook offensief denken', vertelt Visser.

Marieke Snoep, lid van de raad van bestuur van KPN, is enthousiast. 'Wij hebben te maken met een generatie medewerkers die wil dat het bedrijf iets terugdoet voor de samenleving. Ons land veilig houden is een belangrijk thema. KPN, met ons Nederlandse DNA, doet daar graag aan mee.'

Het betekent wel dat KPN medewerkers soms maandenlang kwijt kan raken aan het leger, zeker in crisistijd. Dat is niet belastend voor haar bedrijf, denkt Snoep. Ze

Boven en onder: parttime-militairen van de Nationale Reserve op oefening in Sassenheim FOTO'S: VALERIE KUYPERS

Midden: voor strategisch transport is twee jaar geleden al de Maritime Capacity Alliance opgericht. FOTO: SASKIA SCHOLTE

spreekt van een win-winsituatie. 'We krijgen er gemotiveerde collega's met extra vaardigheden voor terug.'

ALLIANTIE

Maar de samenwerking tussen 'groen' en 'wit' (zo worden burgers bij Defensie genoemd) gaat om meer dan alleen cybersecurity. Twee jaar geleden begon reservist kapitein-luitenant ter Zee Pepijn Verstand van Defensie aan de oprichting van de Maritime Capacity Alliance (MCA), een alliantie waarbinnen de krijgsmacht op maritiem gebied samenwerkt met Nederlandse bedrijven. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om strategisch transport over water of gezamenlijke opleidingen.

Toen op 19 juli 2020 voor de kust van Aruba een maritieme gevechtshelikopter van het type NH90 neerstortte, greep Verstand zijn kans. Het toestel brak in twee stukken en zonk naar een diepte van anderhalve kilometer. Complicerende factor was de locatie: de helikopter lag in Venezolaanse wateren. Verstand: 'Dit was nou typisch een operatie die Defensie niet alleen kan. Maar een civiele partner ook niet. De MCA bood de oplossing.'

Na groen licht van de legerleiding richtte Verstand een bergingsteam op dat bestond uit defensiepersoneel en specialisten van bedrijven als IHC, Spliethoff, Van der Vlist, Mammoet en N-Sea. Het team richtte een *situation room* in die speciaal voor de bergingsoperatie gevestigd werd bij het Defensie Helikopter Commando op vliegbasis Gilze-Rijen.

N-sea-directeur Arno van Poppel: 'Wij wisten eerlijk gezegd niet hoe we een helikopter uit de diepzee konden liften. Als je op anderhalve kilometer diepte zo'n wrak probeert te hijsen, trek je zo'n ding helemaal uit elkaar. En dan wordt het veel moeilijker om de oorzaak van het ongeval te achterhalen, een prioriteit van defensie en belangrijk voor de nabestaanden.'

Ingenieurs van N-Sea kregen op Gilze-Rijen een NH90-helikopter te zien. 'Toen zijn we een *cradle* gaan ontwerpen

en bouwen, een soort mand waarin we het wrak konden leggen. Op die manier hoef je niet aan de helikopter te trekken bij het naar de oppervlakte brengen', legt Van Poppel uit. 'Daarmee was in *no time* het wrak gelift en op een schip naar Vlissingen gezet.'

Missie geslaagd, en inmiddels geldt de bergingsoperatie als een succesvol voorbeeld van civiel-militaire samenwerking. Dergelijk succes helpt ook om een aantal vooroordelen over het bedrijfsleven weg te nemen, zegt Verstand. Aan 'de groene kant' van de samenwerking wordt nog wel eens gedacht dat de bedrijven er vooral in zitten voor het geld.

Maar N-Sea-directeur Van Poppel wuift dat weg. 'Transparantie is het sleutelwoord', zegt Van Poppel. 'Men heeft nu gezien dat wij niet op geld belust zijn.'

Geld is slechts een middel. Als ik een boot moet huren, vertel ik dat gewoon. Ik heb een bescheiden winst gemaakt. Maar dat heb ik wel van tevoren kenbaar gemaakt. Vergeet niet: er waren twee mensen overleden bij dat ongeval. In zo'n situatie ontstaan vertrouwelijkheid en respect automatisch.'

HINDERNIS: AANBESTEDINGSREGELS

Maar intensieve samenwerking met het bedrijfsleven leidt tot hoofdbreken op de juridische afdeling van het ministerie van Defensie. Als overheidsapparaat dient de krijgsmacht opdrachten Europees aan te besteden. Maar een buitenlands bedrijf met buitenlandse mensen betrekken bij een Nederlandse hack-aanval of mobilisatie is ingewikkeld, zegt hoogleraar Europees en internationaal aanbestedingsrecht Elisabetta Manunza van de Universiteit Utrecht.

De aanbestedingskwestie speelt vooral bij de opbouw van 'een logistiek ecosys-

Defensie wil van 6000 naar 20.000 reservisten. Onder meer IT'ers, artsen en ingenieurs zijn in trek

teem' waarop de krijgsmacht een beroep wil kunnen doen bij een plotse mobilisatie. Daarvoor zijn onder meer veel vrachtwagens en chauffeurs uit het bedrijfsleven nodig. 'Deze militaire inzetbaarheid vergt ook dat het personeel van de deelnemende bedrijven de Nederlandse nationaliteit bezit en aan militaire oefeningen deelneemt', zegt Manunza, die er een rapport over schreef. Een Europese aanbesteding is daarom ongeschikt; het nationale veiligheidsbelang mag onder voorwaarden prevaleren boven interne marktregels, concludeert zij.

Maar dat ligt juridisch gevoelig. Een woordvoerder laat weten dat het ministerie van Defensie het rapport nog aan het bestuderen is. Ook staatssecretaris Visser kan er nog niets over zeggen. Al neemt ze in haar onlangs gepubliceerde Defensievisie 2035 wel een voorschot: 'Om de samenwerking met private partners verder vorm te geven, stellen we inhoudelijke (en wettelijke) kaders op voor de adaptieve krijgsmacht, waarbij we een goede balans vinden tussen het zelf bezitten van en het kunnen beschikken over bepaalde capaciteiten.'

Kortom: de opmars van het deeltijdleger lijkt niet meer te stuiten.